

УДК 94(477.86)

**ПИТАННЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ НА
ПАРИЗЬКІЙ МИРНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ 1919 Р.
QUESTION OF EAST GALYCHINA
AT PARISIAN PEACE CONFERENCE IN 1919**

Лизень Є. В.,

аспірант кафедри всесвітньої історії,
ДВНЗ Прикарпатський національний
університет ім. Василя Стефаника (Івано–
Франківськ, Україна), e-mail: luge82@ukr.net,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3621-5922>

Lyzen Y. V.,

postgraduate, student of the Department
of World History, Precarpathian National
University named after Vasy IStefanyk
(Ivano-Frankivsk, Ukraine),
e-mail: luge82@ukr.net, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0002-3621-5922>

Стаття присвячена вирішенню питання територіальної приналежності Східної Галичини на Паризькій мирній конференції 1919 р. Розкриваються інтереси і політика держав Антанті і Польщі в цьому регіоні, військове і політичне протиборство Польщі, з одного боку, і Української народної республіки (УНР) і Західно-української народної республіки (ЗУНР), з іншого, вплив чинника більшовицької Росії на вирішення питання щодо Східної Галичини.

Ключові слова: Паризька мирна конференція, Антанта, Східна Галичина, Польща, УНР, ЗУНР, більшовицька Росія.

The article is devoted to the decision of the territorial affiliation of the Eastern Galicia at the Paris Peace Conference of 1919. The interests and policies of the Entente and Poland in this region, the military and political confrontation of Poland, on the one hand, and the Ukrainian People's Republic (UNR) and the Western Ukrainian People's Republic (ZUNR), on the other, the influence of the Bolshevik Russia factor on the solution of the question of Eastern Galicia.

Keywords: Parisian peace conference, the Entente, East Galychina, Poland, UNR, ZUNR, bolshevist Russia.

Постановка проблеми. В наслідок Першої світової війни на карті Європи виник цілий ряд нових держав. Їх народи або ніколи не мали своєї державності, або втратили її. Утворення УНР і ЗУНР було спробою в умовах нової політичної ситуації, створеної революцією в Росії і розпадом Австро–Угорщини та Російської імперії, відновити українську державність. З кінця XVIII ст. українці мешкали на території трьох сусідніх імперій, а межа між Росією і Австро–Угорщиною, що проходила по річці Збруч, розділяла український народ. Українці мешкали на території держав, які були монархіями, але докорінно відрізнялися одна від одної щодо організації внутрішньополітичного життя, методами регіональної політики тощо. Крах імперій привів до того, що український народ, у разі початку боротьби за свою державність, міг претендувати на створення держави з дуже великою територією, від Закарпаття до Кубані і від Чорного моря до південно–західних районів сучасної Польщі. Проте на території колишньої Австро–Угорщини українське населення мешкало спільно з польським. Таке етнічне співіснування являло собою базу для можливого конфлікту, адже поляки за підсумками світової війни відтворювали власну державу, об'єднуючи землі

з польським населенням. Особливо гострою була ситуація в Східній Галичині, де українці після закінчення війни як і раніше були етнічною більшістю, незважаючи на політику колонізації, що проводилася десятиліттями, у тому числі і в культурно–релігійній сфері. Найбільше число українців мешкало в сільській місцевості, а в містах, особливо у Львові, переважали поляки.

Таким чином, якщо історично відроджувана Польська держава могла претендувати на всю територію Галичини, звертаючись до аргументів історичного права, що вона здійснювала відносно спірних районів Сілезії, то етнічна аргументація, актуалізована зростанням національної само–свідомості народів і концепцією президента США В. Вільсона, могла бути використана і використовувалася українцями Східної Галичини з метою створення своєї держави і розділення регіону на польську і українську частини.

Мета статті. Проаналізувати вирішення питання про територіальну приналежність Східної Галичини на Паризькій мирній конференції 1919 р. Охарактеризувати інтереси і політику держав Антанті та Польщі в Східній Галичині. Розкрити військове та політичне протиборство між Польщею та ЗОУНР і УНР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішення питання Східної Галичини на Паризькій мирній конференції викликало та викликає постійний і глибокий інтерес, як сучасників тих подій, так і теперішніх науковців. Так, активно досліджували зовнішньополітичну діяльність ЗУНР або окремі її аспекти І. Борщак [1], В. Кучабський [6], М. Лозинський [9; 10; 11], М. Стахів [13]. Чи не найбільший внесок у вивчення періоду визвольних змагань на Західній Україні на сучасному історичному етапі зробили автори найновіших досліджень І. Дацків [3; 4], О. Красівський [5], М. Литвин [7; 8], О. Реєнт [12], Р. Тимченко [14], Б. Тищик [15] та ін. Щодо польських науковців, які вивчають дану проблематику, можемо виділити М. Клімецького [17] та Г. Лукомського [18].

Б. Тищик вперше в історико–правовій літературі зробив спробу висвітлити державно–правові аспекти виникнення і діяльності ЗУНР [15]. М. Литвин свою працю «Українсько–польська війна 1918–1919 рр.» присвятив аналізу подій Листопадового зриву, державотворчої діяльності уряду та УНРади ЗУНР, тут подано хронологію українсько–польської війни, висвітлюються переговорні процеси, позиції Парижа і Москви, що дозволяє зробити висновок, що проблема є актуальною і викликає постійний інтерес сучасних науковців [7].

Виклад основного матеріалу. Вже в ході переговорів у Брест–Литовську між делегаціями країн Четверного союзу і Радянської Росії на повний голос заявила про себе УНР. Її дипломатам вдалося підписати з Німеччиною і її союзниками 9 лютого 1918 р. окремий Брестський мирний договір [4, с. 139]. Це різко змінило не лише сам характер брестських переговорів, завдавши серйозного

удару по позиціях більшовицької делегації, але і змусило згодом країни-переможниці зважати на УНР. В ході переговорів українська делегація неодноразово піднімала питання про плебісцит в Східній Галичині, що викликало протести з боку австро-угорської делегації, яка наполягала на визнанні в якості межі між Україною і Австро-Угорщиною старого російсько-австрійського кордону. Австро-Угорщина також висловила ся проти включення до складу УНР Холмщини. Як аргумент українська делегація запропонувала свій проект, що передбачав визначення північно-західної межі Холмщини у складі УНР за етнографічним принципом. В питанні ж українських земель у складі Австро-Угорщини остання повинна була підписати таємну угоду, згідно з якою вона зобов'язувалася розділити за етнографічним принципом Галичину і, об'єднавши її українську частку з Буковиною, створити окремий Коронний край [23, с. 410]. Текст цієї угоди, який повинен був залишатися таємним, потрапив в друк, викликавши бурхливі протести польської громадськості Австро-Угорщини проти політики Відня.

УНР в цей час під ударами Червоної армії більшовицької Росії виявилася на краю загибелі, а тому пішла на зміну проекту угоди: тепер передбачалася можливість проведення межі східніше. Це також не влаштувало польські політичні кола Австро-Угорщини, адже проект договору визнавав велику частину Холмщини і Підляшшя у складі української держави, залишаючи остаточне проведення польсько-українського кордону змішаній комісії з польських і українських представників, а також представників країн Четвертого союзу. Австро-Угорщина не ратифікувала Брестський договір з УНР, велика ж частина Холмщини, що входила в австро-угорську зону окупації Польщі, виявилася під управлінням польської адміністрації. У ще більшому ступені нова реальність стала очевидною з моменту проголошення 13 листопада 1918 р. Західно-української народної республіки (ЗУНР), яка практично відразу ж виявилася втягнутою не лише у військову боротьбу з Польщею, але і в складні дипломатичні ігри в ході Паризької мирної конференції [6, с. 102].

З точки зору ефективності дипломатичної роботи спочатку безперечна перевага була на стороні поляків, і справа тут не лише в кадровій перевазі, але і в тому, що в роки війни на території Франції активно діяв Польський національний комітет на чолі з лідером націонал-демократів Р. Дмовським. Останньому вдалося встановити тісні контакти з правлячими колами держав-переможниць, передусім з французькими. В цілому, українське питання після перемоги держав Антанти сприймалося багатьма на Заході як агітаційним, інспірованим Центральними державами з метою забезпечити собі сприятливу ситуацію на Сході Європи [3, с. 331].

Основними елементами аргументації української сторони були: апеляція до програми «14 пунктів» Вільсона (що передбачала, як її

тракували українці і не лише вони, право націй на самовизначення); твердження, що ЗУНР може бути бар'єром проти більшовицької диктатури і що у разі її ліквідації значна частина населення може перейти на сторону більшовиків, а також вказівки на антиукраїнські дії поляків в Східній Галичині в період існування Австро-угорської монархії [24, с. 65].

Франція виступала в ході Паризької мирної конференції з пропольських позицій, прагнучи посилити Польщу до такої міри, щоб зробити її серйозною антинімецькою силою в Центральній Європі і одночасно країною, яка могла б протистояти більшовицькій Росії. З іншого боку, враховуючи впевненість в тому, що більшовицька влада в Росії втримається недовго, французькі стратеги виступали проти послаблення Росії за допомогою відриву з складу її великих територій, оскільки Росія в майбутньому, після поразки більшовиків могла знову стати союзником Франції у Східній Європі [14, с. 219].

Керівники УНР схильні були орієнтуватися на Великобританію і США. Оскільки перша, будучи суперником Франції, не прагнула до серйозного послаблення Німеччини і посилення Польщі, це, на їх думку, робило її об'єктивним союзником вирішення українського питання на користь українців. А другі повинні були сприйняти етнічну аргументацію української сторони про право українського народу на самовизначення, тоді як поляки відносно Східної Галичини не могли використати національні аргументи, а тільки аргументи історичного, економічного і військового характеру [15, с. 288].

Відразу після прибуття в Париж української об'єднаної делегації на чолі з представником УНР Г. Сидоренко (делегатія двох українських республік була єдиною, що ґрунтувалося на акті про возз'єднання УНР і ЗУНР від 22 січня 1919 р.), вона зазнала першої поразки: розвідка союзників встановила, що українські сили, що б'ються проти поляків, і командування німецьких військ, які відступали зі сходу, координують свої дії проти польських сил [20, с. 981]. Усе це зміцнило позиції польської делегації. До складу об'єднаної делегації УНР, крім Г. Сидоренка, також входили: Д. Ісаєвич, О. Шульгін, А. Марголін, С. Шелухін, галичани А. Петрушевич (син Є. Петрушевича), С. Томашівський, М. Рудницький. 21 березня 1919 р. до Парижа прибув Державний секретар закордонних справ ЗОУНР В. Панейко, а на початку травня галицьке представництво поповнили М. Лозинський і Д. Вітовський [1, с. 106–107].

Першим урядовим виступом делегації УНР на Мирній конференції у справі Галичини була нота від 25 лютого 1919 р., в якій зазначалося, що Східна Галичина і Буковина є невід'ємною частиною України, і було висловлено протест з приводу агресії Польщі та Румунії. Наступною політичною акцією галичан стала нота В. Панейка президенту В. Вільсону у зв'язку з ультиматумом генерала Бартелемі. 7 квітня українська делегація подала протест з приводу зриву поляками мирних

переговорів у Хирові. 18 квітня 1919 р. було висловлено ще один протест – проти рішення Верховної Ради послати на галицький фронт генерала Галлера [7, с. 273].

Одним з ключових питань, від якого залежало економічне виживання ЗУНР, був експорт нафти, родовища якої знаходилися на території Східної Галичини [16, с. 202]. Керівництво ЗУНР в умовах переваги польських сил встановило зв'язки з владою Угорщини, пропонуючи їм продаж зброї в обмін на постачання галицької нафти [21, с. 54]. Це також завдало по позиціях українців серйозного удару. В той же час до початку конференції полякам не вдалося, багато в чому завдяки позиції Великобританії в особі Д. Ллойда-Джорджа, добитися можливості вирішити питання про Східну Галичину військовим шляхом, без втручання держав Антанти. Англійський прем'єр-міністр взагалі вважав, що вирішення конфлікту військовим шляхом приведе до зниження престижу Паризької конференції і був проти використання в Східній Галичині польської армії генерала Ю. Галлера, що мала перекидатися з Франції [19, с. 387]. В свою чергу, 29 січня 1919 р. Р. Дмовський оприлюднив польський проект територіального розмежування Східної Галичини, згідно з яким уся ця територія повинна була увійти до складу відродженої Польської держави. Він також звинуватив українців в насильстві відносно поляків в Східній Галичині [20, с. 980].

Початок 1919 р. став часом найбільших військових успіхів галицьких українців, коли вони контролювали практично всю територію, на яку претендували, окрім Львова, і вимагали проведення кордону з Польщею по лінії річки Сян. Поляки знаходилися в скрутному військовому становищі, виправленню якого могло сприяти лише перекидання армії генерала Ю. Галлера, яка мала, окрім боротьби з більшовиками і захисту Польської держави від німців, бути використана проти Української Галицької армії (УГА) [8, с. 187].

1 березня 1919 р. комісія з польських справ на чолі з Ж. Камбоном створила спеціальну підкомісію на чолі з генералом Ле Роном, яка повинна була зайнятися розробкою проекту кордонів Польщі [15, с. 289]. Це було дуже непростим завданням, особливо в умовах, коли майбутнє Росії видавалось невизначеним. У кінці лютого миротворча місія у справі припинення вогню на польсько-українському фронті на чолі з генералом Ж. Бартелемі запропонувала свою лінію розмежування і угоду про припинення вогню. Проте в умовах рішучого наступу військ УГА, яким вдалося практично оточити Львів, відрізвавши його від Перемишля і від інших районів Польщі, кабальні умови місії Антанти не були прийняті українською стороною [2, арк. 7–10].

Зрив перемир'я і припинення вогню зі збереженням військами раніше зайнятих позицій був на той момент мабуть помилкою української сторони. Головним чином, зрив цієї угоди привів до того, що шанс виступити рівним партнером, нехай навіть в угоді про припинення вогню, був

втрачений. В результаті цього сам авторитет України серйозно постраждав. Не випадково згодом С. Петлюра і М. Омелянович-Павленко розглядали зрив реалізації проекту угоди місії Бартелемі як прорахунок [14, с. 205].

Безумовно, саме прийняття угоди, далеко не означало для українців реального припинення війни. Це не могло захистити молоду ЗУНР від нового тиску поляків, у тому числі і військового, але наступні події показали, що відмова від перемир'я в ще в більшому ступені розв'язала руки Варшаві і Франції, що стояла за її спиною. У військовому відношенні з березня 1919 р. ситуація змінилася на користь поляків. Після укладення перемир'я між поляками і німцями, перші змогли перекинути в Галичину частину сил з Великої Польщі, що дозволило їм зрівняти шанси і навіть перейти в обмежений контрнаступ, що привело до розблокування залізниці, які зв'язували Польщу з Львовом [24, с. 78].

19 березня 1919 р. питання про ситуацію в Східній Галичині розглянула Верховна Рада Антанти. Командувачеві польськими військами в Східній Галичині генералові Т. Розвадовському і командуючому УГА генералові М. Омеляновичу-Павленку була спрямована телеграма з вимогою негайно припинити вогонь і забезпечити збереження арміями зайнятих позицій, а також зняти блокаду з міста Львова і забезпечити можливість його повного постачання. Також вказувалося, що союзники готові вислухати аргументацію сторін в Парижі. В цілому ж Рада, заслухавши і обговоривши звіт Ж. Камбона про роботу комісії з питань Польщі, не визнала можливим виходити з одного лише етнографічного принципу з повним ігноруванням міркувань економічних, стратегічних та історичних [20, с. 982]. Українська сторона прийняла умови, проте польська не відреагувала, і озброєна боротьба тривала. Це привело до того, що навіть лояльний до поляків Вільсон вимушений був 15 квітня 1919 р. на засіданні Верховної Ради констатувати, що польські представники намагаються затягнути переговори, досягнувши для себе найбільших військових вигод до моменту укладення перемир'я [24, с. 87].

2 квітня 1919 р. була скликана спеціальна міжсоюзницька комісія під керівництвом генерала Л. Бота, яка заслухала представників обох сторін та запропонувала проект польсько-українського перемир'я. Р. Дмовський заявив, що польська сторона згодна укласти перемир'я тільки на умові окупації Східної Галичини польськими військами, реформування української армії з метою виключення з її лав австро-німецьких елементів і переходу під контроль поляків родовищ нафти Дрогобицько-Бориславського басейну [15, с. 291]. Умови щодо української сторони були значно ліпшими від проекту Бартелемі, хоча Львів і залишався за поляками, проте нафтовий басейн був на території, яку контролювала УГА. Українці не погоджувалися тільки з обмеженням УГА до 20 тис. вояків, та вимагали уточнення

демаркаційної лінії на північ від Львова, а також передачі їм залізниці Самбір–Сянки, яка забезпечувала вихід ЗУНР до Чехословаччини й Угорщини [3, с. 364]. Про те, українська делегація після нетривалого обговорення, заявила, що приймає всі умови запропоновані комісією Л. Боти. Створення та діяльність даної комісії не на жарт стурбувало Варшаву, оскільки за висловом польського історика М. Клімецького, вона «не займала виразного становища щодо сторін галицького конфлікту», тобто була нейтральною. 4 квітня 1919 р. І. Падеревський надіслав до Верховної ради Антанти ноту, в якій наголошував, що «зважаючи на визнання Польщі суверенною державою та прихильність до Антанти, дії русинів є ворожим актом не лише проти Польщі, але й проти держав коаліції». Він просив Антанту скерувати дві румунські дивізії проти Галицької армії у бік Станіслава, щоб змусити її припинити бойові дії [17, с. 219–220].

Таким чином, поляки фактично відкинули проект перемир'я і лінію розмежування запроповану комісією Боти, і питання було передано на розгляд Верховної Ради, яка ухвалила рішення вислухати представників обох делегацій. Українські представники підкреслювали, що УГА б'ється не лише проти поляків, але і проти більшовиків і готові до перемир'я за зрив якого відповідальні поляки. Вони стверджували, що українці з радістю сприйняли падіння Австро-угорської імперії і що саме австрійці винні в тому, що в Східній Галичині склалася ситуація, коли українці стали дискримінованою більшістю по відношенню до польської меншості.

В результаті Верховна Рада надіслала лист Начальнику Польської держави Ю. Пілсудському, в якому вказувалося, що союзники припинять надавати Польщі допомогу і розглядатимуть як саботаж відмову від укладення перемир'я із ЗОУНР. У відповідь Ю. Пілсудський стверджував, що причиною польського наступу стали провокації українців і що для Польщі, яка стоїть перед лицем загрози «комбінованого німецько–більшовицького удару» життєво важливим є досягнення загального кордону з Румунією. Він повідомляв, що поляки готові до підписання перемир'я і польські війська на вимогу союзників припинять наступ. Істинні мотиви такої відповіді Ю. Пілсудського пояснюються завдяки його листу прем'єр–міністру Польщі І. Падеревському. У ньому Пілсудський писав про те, що «доки західна межа Польської держави юридично не оформлена, то на 9/10 майбутнє Польщі залежить від волі держав–переможниць, що диктує необхідність тактично погоджувальної політики відносно східних земель. Потім же, на його думку, Польща становитиме на Сході потужну силу, на яку зважатимуть усі, включаючи великі держави Антанти» [21, с. 333].

В травні 1919 р. коли розпочався польський наступ на Східну Галичину, у ході якого була зайнята майже уся територія ЗОУНР, українська делегація виступила з нотою, зверненою до держав Антанти, у якій ставилось питання про те, чи

здатні останні запобігти агресії Польщі і змусити її до укладення миру [4, с. 132]. Після отримання ноти, лідери провідних світових держав зустрілися з українськими представниками. В ході зустрічі Д. Ллойд–Джордж, отримавши від української сторони завірення в тому, що українці готові стати бар'єром проти більшовиків, а поляки завдають їм удару в спину, звернувся до Ж. Клемансо із словами: «Ось бачите, що роблять ваші поляки?» [1, с. 141–142].

Проте, реакція керівників Мирної конференції на польський наступ була дуже слабкою і не привела до його припинення. 23 травня 1919 р. польський сейм ухвалив закон про автономний статус Східної Галичини у складі Польської держави, що було кроком, спрямованим на те, щоб схилити великі держави до підтримки польської позиції. Після контрнаступу УГА в ході Чортківської офензиви в червні 1919 р., яке справило негативне враження в Парижі, симпатії союзників перед лицем більшовицької загрози стали схилитися у бік Польщі. 17 червня 1919 р. комісія у справах Польщі запропонувала проект щодо Східної Галичини, яка повинна була стати федеральною одиницею у складі Польської держави терміном на 25 років [17, с. 221].

В якості варіантів статусу розглядалася можливість автономії у рамках Польщі, приєднання до Польщі і плебісцит, а також незалежність або автономія у складі Росії. В умовах більшовицької загрози розглядалися варіанти із створенням адміністрації Східної Галичини під управлінням Верховного комісара Ліги Націй з тимчасовою окупацією Польщею, а також створення адміністрації під контролем польського уряду з місцевою автономією і окупацією. 25 червня 1919 р. Рада десяти віддала територію Східної Галичини Польщі, яка в липні повністю окупувала Західну Україну [12, с. 262]. М. Лозинський зазначав, що «Мирова Конференція виступила найперше як посередник, а потім як суддя» [11, с. 1].

Для остаточного вирішення питання про Східну Галичину на Мирній конференції була створена підкомісія, яка провела безліч засідань. Українці проігнорували запрошення на них, мотивуючи це невизнанням рішення союзників від 25 червня 1919 р. В період роботи комісії польська дипломатія робила все, щоб пересунути лінію можливої межі майбутньої автономії на захід з метою включити в неї як можна більший відсоток польського населення і тим обґрунтувати входження Східної Галичини до складу Польщі. Проте в результаті Верховна Рада прийняла рішення, згідно з яким Польщі надавався мандат на управління Східною Галичиною на 25 років [5, с. 126].

Після підписання Ризького мирного договору між радянською Росією і Польщею в 1921 р. позиції Польщі в «галицькому питанні» ще більше зміцнилися. Хоча на міжнародній арені радянське керівництво прагнуло використати протиріччя між західними державами для розгляду «галицького питання» на свою користь, стверджуючи, що принцип поваги статусу–кво відносно кордонів не

повинен розглядатися як рівнозначущий визнанню цього статусу—кво. Рішенням Ради Амбасадорів країн Антанти від 15 березня 1923 р. був визнаний в якості радянсько—польського кордону, встановленого Ризьким мирним договором. Тож Східна Галичина в міжнародно—правовому плані увійшла як інтегрована частина до складу Польської держави [18, с. 239]. На жаль, «трагедія лежала в тім, — справедливо стверджував досвідчений галицький дипломат М. Лозинський, — що ні Антанта, ні більшовики не хотіли допустити до державної самостійності України: тому не думали сповняти тих надій, які на них було покладено» [9, с. 104].

Висновки. Аналіз обговорення на Паризькій мирній конференції 1919 р. ситуації навколо Східної Галичини і рішень, прийнятих державами—переможцями відносно долі цього регіону, дозволяють зробити висновок, що Східна Галичина, тобто ЗОУНР стали багато в чому заручниками тієї ситуації, яка склалася навколо Росії: союзники були зацікавлені не лише і не стільки у виконанні вільсонівських принципів, а в забезпеченні безпеки Європи від більшовизму, розглядаючи «галицьке питання» саме в цій площині. Якби стосовно Східної Галичини запровадили принципи Вільсона, то ця територія повинна була, поза сумнівом, залишатися за рамками Польської держави, проте поляки за наявності чинника більшовицької загрози і при підтримці Франції, що бачила в Польщі одного зі своїх головних союзників в Європі, виробили цілу систему доказів необхідності передачі Східної Галичини до складу Польща, які базувалися на поєднанні історичних, соціальних, економічних і геополітичних аргументів, що в кінцевому результаті дозволило отримати дипломатичну і військову перемогу над ЗОУНР.

Саме ж керівництво ЗОУНР припустилось ряду важливих політичних прорахунків, занадто довго орієнтуючись на Відень, нехтуючи системною дипломатичною роботою. А після відходу Ллойда—Джорджа з посту прем'єр—міністра Великобританії в 1922 р. шансів на сприятливе для Східної Галичини вирішення питання про її статус більше не було. При цьому при всіх недолгах дипломатичної організації ЗОУНР слід визнати, що сам рух, що породив цю молоду державу, являвся, за своєю суттю, нічим іншим як національно—демократичною революцією з певними особливостями, схожою з національними рухами інших народів, що раніше входили до складу Австро—Угорщини. Українці Галичини повинні були боротися за свою державу з сусідами, які також розглядали ці території або їх частину як свої одвічні землі.

Створення польської і чехословацької держав стало можливим багато в чому завдяки процесам, що відбуваються усередині Чехії, Словаччини і Польщі, при активній ролі закордонної діаспори і її представників в дипломатичній боротьбі. Українці ж не могли до початку Паризької мирної конференції в якості обґрунтування своєї позиції

представити значне число *faits accomplis* (фактів, що відбулися), які могли б бути використані українськими дипломатами. Територія УНР взагалі була невизначеною і постійно скорочувалася під ударами Червоної армії і «білих», а територія ЗОУНР була лише частиною Східній Галичини без її столиці Львова.

Таким чином, ЗОУНР в умовах, коли великі держави не мали реальних військових важелів в Центральній Європі за винятком чеських, польських і румунських збройних сил, не розглядалася ними як сила, здатна зупинити просування більшовиків на Захід. В той же час польська дипломатія і польська пропаганда зробили все, щоб змалювати молоду Польську державу єдиним рятівником від більшовицької загрози. Надії лідерів ЗОУНР на застосування відносно молодого республіки принципів права націй, проголошених американським президентом Вільсоном, також не виправдались. Рішення Верховної Ради Антанти від 25 червня 1919 р. фактично віддавало Східну Галичину в руки Польщі, що було очевидним ігноруванням власного вибору сотень тисяч галицьких українців.

Список використаних джерел

1. Борщак, І., 1960. 'Відгомін УГА на Версальській конференції', Вінніпег; с.141–142.
2. 'Державний архів Львівської області', Ф.257, Оп.2, Спр.1449.
3. Дацків, І., 2009. 'Дипломатія українських державних утворень у захисті національних інтересів 1917–1923 рр.: монографія', Тернопіль: Астон, 520 с.
4. Дацків, І., 2008. 'Дипломатія ЗУНР на Паризькій мирній конференції 1919 р.', *Український історичний журнал*, №5, с.132.
5. Красівський, О., 1998. 'Східна Галичина і Польща в 1918–1923 рр.', *Проблеми взаємовідносин*, К.: Вид—во УАДУ, 304 с.
6. Кучабський, В., 2015. 'Західна Україна у боротьбі з Польщею та більшовизмом у 1918–1923 роках', Львів: Дослідно—видавничий центр Наукового товариства ім. Шевченка, 448 с.
7. Литвин, М., 1998. 'Українсько—польська війна 1918–1919 рр.', Л.: Інститут українознавства НАНУ, Інститут Центрально—Східної Європи, 488 с.
8. Литвин, М., 2015. 'Проект «Україна». Галичина в Українській революції 1917–1921 рр.', Харків: Фоліо, 380 с.
9. Лозинський, М., 1970. 'Галичина в рр. 1918–1920', Нью—Йорк: *Червона Калина*, 228 с.
10. Лозинський, М., 1919. 'Галичина на Міровій конференції в Парижі', Кам'янець—Подільський, 31 с.
11. Лозинський, М., 1921. 'Кривава книга. Ч.1. Українська Галичина під окупацією Польщі в рр. 1919–1920', Відень, 243 с.
12. Реснт, О., 2016. 'Українські визвольні змагання 1917–1921 років', К., 280 с.
13. Стахів, М.. 'Західна Україна: нарис держ. буд—ва та збройної і дип. оборони в 1918–1919 рр. Т.3', Скрентон: *Укр. роб. союз*, 212 с.
14. Тимченко, Р., 2013. 'Відносини Української Народної Республіки й Західно—Української Народної Республіки (листопад 1918 – квітень 1920 рр.)', К.: *Інститут історії України НАНУ*, 347 с.
15. Тищик, Б., 2004. 'Західно—Українська Народна Республіка (1918–1923). Історія держави і права', Л., 392 с.
16. Deruga, A., 1969. 'Polityka wschodnia polski wobec ziem Litwy, Białorusi i Ukrainy 1918–1919', Warszawa: *Książka i Wiedza*, 331 s.
17. Klimecki, M., 1997. 'Polsko—Ukrainska wojna o Lvov i Wschodni Galicje 1918–1919 r.', Warszawa, 278 s.
18. Lukomski, G., Partacz, Polak B., 1994. 'Wojna polsko—ukrainska 1918–1919', Koszalin—Warszawa, 239 s.

19. Lundgreen–Nielsen, K., 1979. 'The Polish problem at the Paris peace conference 1918–1919', Odense, p.387.
20. 'Papers relating to the foreign relations of the United States: The Paris Peace Conference, 1919', 1943, Vol.III, Washington, p.980–982.
21. 'Sprawy polskie na Konferencji Pokojowej w Paryżu 1919 r.', 1965, T.I, Warszawa, s.73.
22. 'Sprawy polskie na konferencji pokojowej w Paryżu 1919 r.', 1967, T.II, Warszawa, s.333.
23. Witos, W., 1988. 'Moje wspomnienia', Warszawa, s.410.
24. Żurawskivel Grajewski, P., 1995. 'Sprawa ukraińska na konferencji pokojowej w Paryżu w roku 1919', Warszawa, 126 s.
21. 'Sprawy polskie na Konferencji Pokojowej w Paryżu 1919 r.', 1965, T.I, Warszawa, s.73.
22. 'Sprawy polskie na konferencji pokojowej w Paryżu 1919 r.', 1967, T.II, Warszawa, s.333.
23. Witos, W., 1988. 'Moje wspomnienia', Warszawa, s.410.
24. Żurawskivel Grajewski, P., 1995. 'Sprawa ukraińska na konferencji pokojowej w Paryżu w roku 1919', Warszawa, 126 s.

* * *

References

1. Borshhak, I., 1960. 'Vidgomin UGA na Versal's'kij konferencii' (Echo of the UHA at the Versailles Conference)', Vinnipeg, s.141–142.
2. 'Derzhavnyj arhiv L'viv's'koi' oblasti (State Archive of Lviv Oblast)', F.257, Op.2, Spr.1449.
3. Dackiv, I., 2009. 'Dyplomatiya ukrai'ns'kyh derzhavnyh utvoren' u zahysti nacional'nyh interesiv 1917–1923 rr.: monografija (Diplomacy of Ukrainian state entities in the defense of national interests of 1917–1923: monograph)', Ternopil': *Aston*, 520 s.
4. Dackiv, I., 2008. 'Dyplomatiya ZUNR na Paryz'kij myrnij konferencii' 1919 r. (Diplomacy of the ZUNR at the Paris Peace Conference 1919)', *Ukrai'ns'kyj istorychnyj zhurnal*, №5, c.132.
5. Krasivs'kyj, O., 1998. 'Shidna Galychyna i Pol'shha v 1918–1923 rr. (Eastern Galicia and Poland in 1918–1923)', *Problemy vzajemovidnosyn*, K.: *Vyd-vo UADU*, 304 s.
6. Kuchabs'kyj, V., 2015. 'Zahidna Ukrai'na u borot'bi z Pol'shheju ta bil'shovyzmom u 1918–1923 rokah (Western Ukraine in the struggle against Poland and Bolshevism in 1918–1923)', L'viv: *Doslidno-vydavnychyy centr Naukovogo tovarystva im. Shevchenka*, 448 s.
7. Lytvyn, M., 1998. 'Ukrai'ns'ko-pol's'ka vijna 1918–1919 rr. (Ukrainian–Polish War 1918–1919)', L.: *Instytut ukrai'noznavstva NANU, Instytut Central'no-Shidnoi' Jevropy*, 488 s.
8. Lytvyn, M., 2015. 'Proekt «Ukrai'na». Galychyna v Ukrai'ns'kij revoljucii' 1917–1921 rr. (Project «Ukraine». Galicia in the Ukrainian Revolution of 1917–1921)', Harkiv: *Folio*, 380 s.
9. Lozyns'kyj, M., 1970. 'Galychyna v rr. 1918–1920 (Galicia in 1918–1920)', N'ju-Jork: *Chervona Kalyna*, 228 s.
10. Lozyns'kyj, M., 1919. 'Galychyna na Myrovij konferencii' v Paryzhi (Galicia at the World Conference in Paris)', Kam'janec'–Podil's'kyj, 31 s.
11. Lozyns'kyj, M., 1921. 'Krivava knyga. Ch.I. Ukrai'ns'ka Galychyna pid okupacijojeju Pol'shhi v rr. 1919–1920 (Criva Book. Part 1 Ukrainian Galicia under the occupation of Poland in 1919–1920)', Viden', 243 s.
12. Rejent, O., 2016. 'Ukrai'ns'ki vyzvol'ni zmagannja 1917–1921 rokiv (Ukrainian liberation competitions 1917–1921)', K., 280 s.
13. Stahiv, M.. 'Zahidna Ukrai'na: narys derzh. bud-va ta zbrojnoi' i dyp. oborony v 1918–1919 pp. T.3 (Western Ukraine: An Essay on State Construction and Armed Dip. Defense in 1918–1919, T.3)', Skrenton: *Ukr. rob. sojuz*, 212 s.
14. Tymchenko, R., 2013. 'Vidnosyny Ukrai'ns'koi' Narodnoi' Respubliki j Zahidno-Ukrai'ns'koi' Narodnoi' Respubliki (lystopad 1918 – kviten' 1920 rr.) (Relations between the Ukrainian People's Republic and the Western Ukrainian People's Republic (November 1918 – April 1920))', K.: *Instytut istorii' Ukrai'ny NANU*, 347 s.
15. Tyshhyk, B., 2004. 'Zahidno-Ukrai'ns'ka Narodna Respublika (1918–1923). Istorija derzhavy i prava (Western Ukrainian People's Republic (1918–1923). History of state and law)', L., 392 s.
16. Deruga, A., 1969. 'Polityka wschodnia polski wobec ziem Litwy, Białorusi i Ukrainy 1918–1919', Warszawa: *Książka i Wiedza*, 331 s.
17. Klimecki, M., 1997. 'Polsko-Ukraińska wojna o Lwov i Wschodni Galicje 1918–1919 r.', Warszawa, 278 s.
18. Lukomski, G., Partacz., Polak B., 1994. 'Wojna polsko-ukraińska 1918–1919', Koszalin–Warszawa, 239 s.
19. Lundgreen–Nielsen, K., 1979. 'The Polish problem at the Paris peace conference 1918–1919', Odense, p.387.
20. 'Papers relating to the foreign relations of the United States: The Paris Peace Conference, 1919', 1943, Vol.III, Washington, p.980–982.